

Rijeka

Uvijek sam se bavio planiranjem i promišljanjem budućnosti

Budući da sam na kraju svog mandata, ponosan sam da sam kroz proteklih 30 godina učestvovao u stvaranju i očuvanju Zavoda, za koji mogu bez lažne skromnosti reći da je jedna od najjačih institucija i po kadrovima i po studijama koje smo pratili i koordinirali

Razgovaraao: Dragan OGURLIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Postoji vrlo jaka centralizacija prostornog planiranja, ali se pitam, zbog čega bi netko u Zagrebu štiti obalni pojas bolje nego što to mi činimo u Županiji?

budućnosti. Kroz cijeli dosadašnji radni vijek profesionalno sam se usavršavao, pohađao sam razne tuzemne i inozemne tečajeve i specijalizacije, doktorirao sam, autor sam 3 sveučilišna udžbenika. Cijelo vrijeme pokušavam da to što sam naučio i što smatram da bi bilo korisno za razvoj naše regije prenesem i u rad Zavoda.

Činjenica je da je u mnogim zemljama pitanje prostornog planiranja usko povezano sa pitanjem ekonomskog razvoja. Kod nas, naprotiv, događa se u posljednjih 30-40 godina da ekonomsko planiranje ide u jednom pravcu, a prostorno planiranje u drugom. Još smo k tome prostorno planiranje institucionalno odvojili od zaštite okoliša, pa sada imamo, ugrubo, tri segmenta planiranja: ekonomsko, prostorno i zaštitarsko. To su tri različite vrste planiranja i vrlo su teško usuglasive.

Zaštita prostora je nužnost

Govorim to da bi se bolje shvatila pozicija javnih ustanova zaduženih za prostorno uređenje odnosno planiranje, nastavlja prof. Črnjar. - U tom segmentu postoji vrlo jaka centralizacija, čak i puno jača od osamostaljenja Hrvatske. Po mom mišljenju odlučivanje o regionalnom razvoju i planiranju treba biti spušteno na niže jedinice pa bi i svrsishodnost takvih ustanova bila puno veća. Apsolutno je nužno stvoriti jake zavode za prostorno uređenje koji bi mogli bolje sagledati razvoj u prostoru i kroz prostorne planove zaštititi prostor.

Naime, treba znati da prostorni planovi imaju snagu podzakonskih akata, pa tako ako se prostornim planom ne planira npr. izgradnja termoelektrane na ugalj, onda se ona ne može izgraditi.

Prostorni planovi su znači najjači mehanizmi zaštite okoliša?

- Da, kao što sam rekao prostorni planovi imaju snagu podzakonskih akata. Pored toga izrađuju ih stručni ljudi uz sudjelovanje javnosti. Svaki prostorni plan mora proći fazu javne rasprave. Javnost planove vidi nacrtane – to nije studija od petsto stranica koju nitko neće čitati. Planovi jasno pokazuju projekcije. I zato mislim da je za lokalnu i regionalnu politiku izuzetno bitno da ima jake zavode za prostorno uređenje, kako bi s jedne strane mogli promišljati o budućnosti, a s druge strane da se mogu stručnim argumentima konfrontirati s javnim poduzećima. Treba znati da ići u raspravu s HEP-om, s Hrvatskim šumama, Hrvatskim cestama ili Hrvatskim vodama nije baš lako ako nisi osposobljen s jakim ekipom ljudi koja svojim stručnim znanjem mora parirati nastojanjima da se nešto napravi ili ne napravi.

Budući da sam na kraju svog mandata, ponosan sam da sam kroz proteklih 30 godina učestvovao u stvaranju i očuvanju Zavoda, za koji mogu bez

Prof.dr.sc. Mladen Črnjar,
ravnatelj Javne ustanove Zavoda za prostorno uređenje
Primorsko-goranske županije

razgovor

lažne skromnosti reći da je jedna od najjačih institucija i po kadrovima i po studijama koje smo pratili i koordinirali. Možemo reći da je naš Zavod bio i rasadnik kadrova za druge županijske službe, tako da su nekadašnji zaposlenici Zavoda danas pročelnici u Županiji i ravnatelji javnih ustanova.

U našem fokusu je kvaliteta života

Izrada Razvojne strategije PGŽ za razdoblje 2015.-2020., koju vodite, jedan je od ključnih dokumenata Županije. Osnovan je i županijski Savjet za praćenje izrade Razvojne strategije PGŽ. Zašto još nije donesen taj dokument?

- Mi zapravo čekamo državnu strategiju, odnosno novi dopunjeni zakon o regionalnom razvoju, i usporedo vršimo pripreme za našu razvojnu strategiju. Jer, da bi donijeli razvojnu strategiju Županije moramo ipak imati inpute od države. U ovom momentu ne znamo kako će se država postaviti prema luci, što je sa nizinskom prugom, da li će država dati beneficije turizmu... Vrlo je teško, s našeg aspekta, raditi strategiju koja ima 70 posto ulaznih parametara države. Posebno kod nas, gdje imamo puno državnih poduzeća. Ali mi ne stojimo, puno toga se radi i dali smo si cilj da ova naša strategija ne bude napravljena iz kancelarije, nego da u tome sudjeluje čim veći broj ljudi, i da se podaci prikupljaju s terena. No, prvi cilj ove razvojne strategije je kvaliteta života.

Ja predajem ekološku ekonomiju, nazovimo je tako, koja se ne svodi samo na to da govorimo o gospodarskom rastu. Kina ima gospodarski rast, ali da li mi želimo takav gospodarski rast? Uz maske na licima zbog zagađenosti zraka i plaću od pet dolara? Ne želimo takav gospodarski rast, mi želimo kvalitetu života. Nije svrha čovjeka da radi, nego je svrha čovjeka da kvalitetno živi, a da bi to mogao mora raditi i da mu taj rad omogućava da kvalitetno živi.

Evo, to bi htjeli postići u našoj županiji, i u našoj državi, dakle, kvalitetu života. Nekad je bolje živjeti s manjim dohotkom u kvalitetnijem okruženju, nego obrnuto. Nekada je bolje imati manji osobni dohodak a imati kvalitetnu školu, vrtić, bolnicu... Kvaliteta života se sastoji od mnogočega, ne samo od gospodarskog rasta i plaće.

Inzistirati na poduzetničkoj klimi

Ipak, gdje vidite potencijale u gospodarskom razvitku i većoj zaposlenosti?

- Jedan od glavnih ciljeva u nacrtu buduće strategije je veća zaposlenost. Trebaju nam nove radno intenzivne djelatnosti, neke smo izgubili. Trebali bi se orijentirati na one djelatnosti koje traže visoko znanje i profesionalnost. Naravno, uz pomoć potencijala Sveučilišta. Smatramo da treba poticati i vratiti neke oblike prerađivačke industrije.

Hrvatska je pogriješila kada je u posljednjih 20-tak godina smatrala da joj industrija ne treba. Industrija je propala zbog niza razloga, ali nama je industrija, posebno prerađivačka, itekako zanimljiva. Ona ne ovisi o suncu i moru i stabilna je. Te dvije gospodarske grane, turistička i prerađivačka, u pravilu zapošljavaju velik broj ljudi. Naša je šansa u specijaliziranim djelatnostima, i u jačanju poduzetničke klime te inzistiranju na poduzetništvu naročito kod mladih ljudi.

Mi imamo poslovne zone koje smo prostornim planovima definirali. One nisu niti 50 posto iskorištene u našoj županiji, mnoge nisu ni opremljene.

Drugi potencijal koji imamo, su turističke zone. Stvorili smo kroz Prostorni plan Županije izuzetno mnogo mogućih kapaciteta za turistički razvoj. Tu su najveći problemi imovinsko-pravni. Ne možemo si dozvoliti da se investitor godinama bavi skupljanjem raznih dozvola. Mi zastupamo mišljenje da bi u ovom momentu bilo bolje razvijati turizam u gradovima i naseljima, jer tu postoji infrastruktura, a takav oblik turizma integrira turistu s lokalnim stanovništvom. To nam više odgovara od stvaranja zatvorenih resorta.

Uza sve to, ono što želimo jest da postanemo društveno pravedna županija. To znači da želimo smanjiti razlike u regionalnoj razvijenosti, i ne želimo favoriziranje niti jednog dijela županije nego što je više moguće ravnomjerniji razvoj svih.

Investitori nam zamjeraju nedosljednost

Da li postoje interesenti za investicije u kapitalne projekte, poput nizinske pruge i LNG terminala? Ako će se LNG terminal raditi kod Trsta blizu slovenske granice, ima li potrebe za još jednim, na Krku?

- S LNG-em sam se susreo prije 15-tak godina, kad su Nijemci zajedno s INA-om i hrvatskom Vladom počeli o tome razmišljati. Prvo što je bio veliki, veliki problem da nismo mogli ljude uvjeriti da je to jedan kvalitetan gospodarski projekt. Radili smo brojne studije i brojna istraživanja, no lokalni ljudi bili su protiv, smatrali su da će im LNG-i ugroziti turizam. Ja sam imao prilike vidjeti nekoliko takvih objekata, pročitao dosta literature i bio sam uvjeren da je to jedan moderan gospodarski projekt koji bi donio lokalnoj zajednici značajna sredstva i razvoj, uz najviše ekološke standarde. Ono što je tada također bio problem je da nismo mogli „natjerati“ vladu da zakonski definira što će lokalna zajednica dobiti od takvog projekta. Npr. u Belgiji i Francuskoj lokalna zajednica je znala da će dobiti 1 ili 2 posto od prihoda, i znali su čime mogu raspolagati. Nažalost, mi to ljudima nismo mogli obećati jer nismo imali te ovlasti. Rastezanje odluke pokazalo se štetnim. Jasno, u tih 15 godina ▶

Apsolutno je nužno stvoriti jake zavode za prostorno uređenje koji bi mogli bolje sagledati razvoj u prostoru i kroz prostorne planove zaštititi prostor. Naime, treba znati da prostorni planovi imaju snagu podzakonskih akata, pa tako ako se prostornim planom ne planira npr. izgradnja termoelektrane na ugalj, onda se ona ne može izgraditi

Platak

Bio sam jedan od onih koji je smatrao da Platak mora postati rekreacioni centar regije, a teško da može postati vrhunski skijaški centar. Vidimo da su klimatske promjene takve da ne omogućuju stalni snijeg na Planku. Teško se suprotstaviti skijašima u okruženju, mi nemamo kapitala za neku ogromnu infrastrukturu. Mi u Zavodu smo rekli da to ne može biti samo skijaški nego sportsko-rekreacioni centar, usmjeren na regiju i naše ljude koji će to moći koristiti više ljeti nego zimi. Osmislili smo urbanistički plan, koji je usvojila županijska Skupština. Planom smo pored sportsko-rekreacionog centra predvidjeli kao vrlo bitno izgradnju jednog većeg vikend naselja. Dolazak ljudi donosi život i potrebu za raznim sadržajima, a poštivanje ekonomskih i ekoloških kriterija za razvoj Platka osigurava njegov budući razvoj i samoodrživost, što u današnje vrijeme krize ima posebni značaj.

Črnjar: Kina ima gospodarski rast, ali da li mi želimo takav gospodarski rast?

Donijeli smo puno planova - to je danas instrument lokalnim zajednicama da potencijalnim investitorima kažu gdje mogu graditi, po kojim kriterijima i uvjetima

situacija se potpuno promijenila. Neki terminalni su napravljeni u širem okruženju, promijenili su se plinovodi, itd.

Nemiri u Ukrajini ponovno su skrenuli pozornost na nove putove za dovod plina putem LNG terminala. Međutim pitanje je da li mi u ovom trenutku imamo investitora. Ne vjerujem da bi Europa dala sredstva za dva terminala – u Trstu i na Krku – jer su preblizu. Vjerojatno će biti u igri tko će prvi startati.

Što se tiče nizinske pruge, njena gradnja je uzročno povezana i s namjerama širenja kapaciteta luke. Luku bi, po mom mišljenju, trebalo koncesionirati i povezati s velikim multinacionalnim kompanijama što bi zasigurno dalo veliki zamah sveukupnom prometu preko ovog prometnog pravca. Danas preko 800 milijuna tona tereta ulazi u Suez, ispod 100 milijuna ide prema Sjevernom Jadranu, a sve drugo na Gibraltar i okolo na Sjeverno more. Imamo idealan položaj za jaku svjetsku luku i jasno je da za njeno puno iskorištenje moramo stvoriti i neke pretpostavke, a to je nizinska pruga. Ako se luka neće pretjerano razvijati, onda je dovoljna i rekonstrukcija postojeće željezničke pruge. Znači, strateška je odluka na državi što očekuje od riječkog prometnog pravca. Po meni, tu dileme ne bi smjelo biti.

Što nam investitori zamjeraju?

- Nedosljednost. To je najgora stvar, a LNG vam je najbolji primjer. Najmanje što investitor može tražiti jest da budeš dosljedan i da ne varaš s dokumentacijom. Treće, investitor traži 50-60

posto pripremljen projekt, znači da ulaganje u dokumentaciju nikad nisu bačena sredstva nego nužnost i potreba.

Planovima pokriven cijeli prostor Županije

Gdje je PGŽ sa svojim strateškim dokumentima i stanjem prostorne uređenosti u odnosu na druge županije i područja u Hrvatskoj?

- Mogu bez lažne skromnosti reći da smo mi na vrhu onih županija koje su donijele prostorne planove koji pokrivaju svo područje Primorsko-goranske županije odnosno općine i gradove. U tome je ovaj Zavod sa svojim stručnim kadrom imao dva cilja: jedan je cilj bio da našim županijskim planom uredimo i postavimo kriterije za što više strateških stvari, a drugo je bila kontrola i davanje mišljenja na planove jedinica lokalne samouprave. U tom dijelu mi smo vrlo temeljito analizirali te planove.

Analizirajući te planove mogli smo vidjeti: plan izgradnje hotela sa pet zvjezdica a bez ceste, gospodarsku zonu bez ceste, imali smo situaciju da je nacrtana luka tamo gdje nije predviđena, nacrtana marina na kopnu itd., itd. Nastojali smo podignuti kvalitetu tih planova, jer je naša funkcija da savjetodavno pomognemo gradovima i općinama.

Mi smo i sami za jedinice lokalne samouprave izradivali planove, što je bilo svrsishodnije nego da dajemo novac, odnosno pomagali smo na taj način.

Koordiniramo dokumentaciju za izgradnju luke u Opatiji, radimo na konceptu razvoja medicinskog

turizma na bazi uporabe ljekovitog blata u Melinama u dobrinjskoj općini, pripremamo dokumentaciju za fotonaponsku elektranu na Cresu, izradili smo dokumentaciju za novi dom umirovljenika u Voloskom, a pripremamo i dokumentaciju za Lječilište Veli Lošinj, itd, itd.

Analiza koju smo radili prije godinu i pol dana je zaprepašujuća: u zadnjih dvadeset godina na području županije donesena su 162 detaljna urbanistička plana, doneseno je 150 urbanističkih planova, pod površinom od cca 10.000 hektara, a već su ranije donijete odluke za 258 detaljnih urbanističkih planova i preko 500 urbanističkih planova. To je ogromna brojka od 600, 700 planova koji su doneseni ili će biti doneseni i zapravo pokrivaju cjelokupni naš prostor. Planovi su instrument i lokalnim zajednicama da potencijalnim investitorima kažu gdje mogu graditi i po kojim kriterijima i uvjetima. Time smo, mogu slobodno reći, suzbili mnogo željenih apartmanskih naselja. Haludovo smo kao hotelski resort zaštitili kroz prostorni plan, jer da nismo imali bi vjerojatno stotine apartmana rasprodanih na ruskom tržištu. Nije nimalo slučajna činjenica da ova naša županija ima najmanje bespravne izgradnje jer tamo gdje postoje kvalitetni planovi razvoja – prostorni planovi u pravilu ima manje bespravne izgradnje.

Ambicije lokalnih samouprava

Kako županija može koordinirati želje i ambicije jedinica lokalne samouprave?

- Gledajte, ja sam profesionalno orijentiran na promišljanje o regionalnoj ekonomiji. Ovako određena Županija od strane Države ne može kvalitetno koordinirati te ambicije iz prostog razloga što nema dovoljno instrumenata. Županijske pravne regije, nema dovoljno financijskog potencijala i nema dovoljno zakonskih ovlasti. Prema tome vrlo teško može iskoordinirati sve aktivnosti jedinica lokalne samouprave. Koordinacija se zato odvija u velikom dijelu temeljem dogovora a manje temeljem mogućnosti da se nešto „presiječe“. Jedinu instrument koji smo imali do donošenja novog Zakona o prostornom uređenju je da je Župan mogao temeljem negativnog mišljenja ovog Zavoda o neusklađenosti prostornih planova općina i gradova s Prostornim planom Županije i drugim dokumentima šireg područja odbiti izdati suglasnost i time spriječiti donošenje takvog plana. Nažalost, država je to „uzela“ pa sad to radi Ministarstvo. Prema tome, tu Zavod ni Županija ne mogu ozbiljnije reagirati.

Znači, da u svom urbanističkom planu, na primjer, Općina Kraljevica donese odluku da se izgrade dva towera od 36 katova po uzoru na Abu Dhabi, kako to možete spriječiti?

Prof.dr.sc. Mladen Črnjar,
ravnatelj Javne ustanove Zavoda za prostorno uređenje
Primorsko-goranske županije

razgovor

- U pravilu, teško. Naš županijski plan ima strateške odrednice na karti 1:100.000, sve ostalo jedinice lokalne samouprave same razrađuju. Mi ne bi mogli spriječiti izgradnju takvih towera ukoliko bi oni na adekvatan način u građevinskom području tako nešto htjeli učiniti.

Da li je to onda prostor za koruptivne radnje u lokalnim zajednicama?

- Apsolutno može biti, i vjerojatno negdje toga ima i zbog toga je vrlo diskutabilno da li je ovakav način, kako je sada zakonodavno postavljeno, dobar. Ne znam da li ima dovoljno opravdanja i zbog čega bi netko u Zagrebu mogao bolje procijeniti plan koji će donijeti XY općina i grad u odnosu na nas koji smo tu i koji bolje znamo lokalnu situaciju. Zbog čega bi netko u Zagrebu bolje štiti obalni pojas nego što to mi činimo u Županiji. Ja smatram da to nije dobro i da je puno bolje da se ovlasti županije prošire, da ona barem poprmi neke oblike regija. Država treba imati nadzorni mehanizam gdje će putem svojih inspekcija i nadzornih službi kontrolirati županiju i ako treba poništavati neke dokumente. Ovakav sustav gdje smo mi to sveli na odluku nekog referenta koji sjedi u ministarstvu mislim da nije dobar.

Sveučilište i gospodarstvo moraju u dijalog

Kao redoviti profesor na fakultetu, što možete reći o usklađenosti sveučilišta i gospodarstva u potrebama za obrazovanjem?

- Nismo još dosegli onaj vid povezanosti i suradnje koji bi trebalo. Sveučilišta su, pa i naše riječko, još uvijek orijentirani sami na sebe. S druge strane, mislim da bi se Sveučilište rado otvorilo prema gospodarstvu ali nisam siguran da ima s kim razgovarati. Struktura našeg gospodarstva je takva da se u većini slučajeva traži polukvalificirana radna snaga, a visoko obrazovane stručnjake - ne previše. Sveučilište treba pokušati privući gospodarstvenike. Znanost bi se pored ostalog trebala usmjeriti na projekte koji će dati odgovor na konkretna pragmatična gospodarska pitanja. Tu je i pitanje upisne politike. Današnji svijet razvija se u pravcu tehničkih i informatičkih znanosti, a to bi trebao biti naglasak posebno u našoj županiji. Osim toga, Sveučilište mora gledati i što tržište traži. Ja sam izuzetno zadovoljan što sam na Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji uspio uvjeriti dekana da otvorimo doktorski studij za menadžment održivog razvoja. Došli su nam studenti iz svih krajeva Hrvatske, što znači da smo pogodili s onim što tržište traži. ■■

Hrvatska je pogriješila kada je u posljednjih 20-ak godina smatrala da joj industrija ne treba - dr. Mladen Črnjar

Nemiri u Ukrajini ponovno su skrenuli pozornost na nove putove za dovod plina putem LNG terminala. Međutim pitanje je da li mi u ovom trenutku imamo investitora. Ne vjerujem da bi Europa dala sredstva za dva terminala – u Trstu i na Krku – jer su preblizu. Vjerojatno će biti u igri tko će prvi startati